

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Problematika romských rodin v kontextu

gentrifikace pražské čtvrti Smíchov

Barbora Kolomazníková

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

Problematika romských rodin v kontextu

gentrifikace pražské čtvrti Smíchov

Barbora Kolomazníková

Vedoucí práce:

Mgr. Tomáš Hirt Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeská univerzita v Plzni

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2020

.....

Poděkování:

Děkuji Mgr. Tomášovi Hirtovi Ph.D. za vedení mé práce a cenné rady

ÚVOD.....	1
METODIKA A CÍL PRÁCE.....	2
1. SMÍCHOV.....	3
1.1. Poloha.....	3
1.2. Průmyslový rozvoj.....	3
1.3. Novodobý rozvoj Smíchova.....	5
1.4. Současné developerské projekty.....	7
2. GENTRIFIKACE.....	9
2.1. Vymezení pojmu gentrifikace.....	9
2.2. Gentrifikace na Smíchově.....	12
3. ROMOVÉ.....	13
3.1. Romové na našem území.....	13
3.2. Romská rodina.....	16
3.3. Problematika bydlení.....	19
3.3.1. Segregace.....	21
VÝZKUM.....	24
DISKUSE.....	34
ZÁVĚR.....	35
Zdroje.....	36
Internetové zdroje.....	38
Seznam obrázků.....	40
RESUMÉ.....	40

ÚVOD

Téma své bakalářské práce s názvem „Problematika Romských rodin v kontextu gentrifikace pražské čtvrti Smíchov“ jsem zvolila z několika důvodů. Jeden z důvodů je ten, že téma gentrifikace je dnes velmi aktuální a široce diskutované ve všech sférách. Ať už se jedná o sféru bydlení, sféru pracovních příležitostí, kulturní a sociální sféru a také sféru volnočasových aktivit. Další z důvodů je ten, že Romové jsou taková část obyvatel, která bývá gentrifikací ve městech, nebo městských částech naší republiky často zasažena. To se dá například ilustrovat na nedávné situaci po povodních a následné obnově pražské čtvrti Karlín. A poslední z důvodů, a pro mě asi nejdůležitější, je ten, že se mě toto téma týká osobně. Bydlím na rozhraní dvou městských částí Prahy, Malé strany a Smíchova již přes deset let a jistou proměnu jsem za tuto dobu také zaznamenala.

Městská část Smíchov má dlouhou tradici, neustálý vývoj a určitá dynamičnost této čtvrti v jeho historii je velmi zřetelná. Nicméně mým názorem je to, že pomalý a přirozený rozvoj města nebo nějaké městské části a proces gentrifikace jsou dvě zcela odlišné záležitosti, které s sebou přinášejí také odlišné dopady a to především na životní podmínky svých obyvatel. Zda tento proces přináší lidem, kterých se bezprostředně týká, více prospěchu a skutečně zkvalitňuje naše životy, což by měl být její účel. A nebo je to spíše jen dočasný trend moderní doby, který je užitečný jen pro určitý segment naší společnosti, ukáže až čas. Toto budou moci posoudit až další generace obyvatel, které zde budou žít po nás.

METODIKA A CÍL PRÁCE

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Na část teoretickou a na část praktickou. Teoretická část se skládá ze tří kapitol. V první se věnuji průmyslovému vývoji městské části Smíchov, ve druhé kapitole jsem vymezila pojem gentrifikace, ve třetí se zabývám romskou problematikou. Při zpracování teoretické části jsem čerpala z odborné literatury a internetových zdrojů. Praktická část bakalářské práce vychází ze zúčastněného a nezúčastněného pozorování, v jehož rámci jsem podnikla strukturované rozhovory, ale i řadu krátkých nestrukturovaných rozhovorů při kontaktu s lidmi ze sledovaného prostředí. Jelikož jsem v této lokalitě neměla žádného klíčového informátora, zvolila jsem pro výzkum techniku náhodného dotazování.

Cílem mé bakalářské práce bylo pokusit se zjistit jak proces gentrifikace ovlivňuje životy Romských rodin žijících na Smíchově a to konkrétně v Plzeňské ulici. A jak ovlivnil životy těch, kteří byli nuceni se v důsledku gentrifikace odstěhovat. V této ulici žije mnoho romských rodin a také zde se již proces gentrifikace začíná projevovat.

1. SMÍCHOV

1.1. Poloha

Území Smíchova se rozprostírá na levém břehu Vltavy, v pásu těsně navazujícím na Malou Stranu a pokračujícím na jih ke Zlíchovu. Na protějším břehu řeky se nachází Nové Město pražské a majestátní silueta Vyšehradu. Z hlediska přírodních podmínek má Smíchov unikátní polohu. Z jedné strany je lemován Vltavou, podél které se táhne poměrně rovná plošina dnes pokrytá blokovou zástavbou proloženou v pravidelné struktuře náměstími, z druhé strany se z této plošiny vysoko zdvihají zelené masivy Petřína, Pavího vrchu a Dívčích hradů, z části poseté vilovou zástavbou (Morkusová 2007, s. 11).

1.2. Průmyslový rozvoj

Smíchov v průběhu 19. století prodělal hned dvě velmi radikální změny. Ta první změna byla v 1. polovině 19. století, kdy se z předměstské čtvrti plné šlechtických letohrádků a šlechtických neveřejných zahrad, najednou stala krajina průmyslová. Tedy průmyslové předměstí Prahy, kterému se říkalo trochu nadneseně český Menchester. Šlo o velmi významné centrum nejen v rámci Prahy, ale i celé Habsburské monarchie. V druhé přeměně, o padesát let později, naopak z průmyslového předměstí vzniklo hrdé město (Kučera, 2017). Zásadní změna tvářnosti území přišla s počátky průmyslové výroby. Dne 15. 1. 1838 byl Ferninandem V. povýšen na předměstí a od r. 1841 byl spojen s Prahou řetězovým mostem císaře Františka I. V druhé polovině 19. století průmyslový rozmach pokračoval (Jungman 2007, s. 8). Smíchov se stále více podobal městu než předměstí, v roce 1849 si smíchovští obyvatelé vytvořili svůj znak, ve kterém kromě znaku Prahy byl i znak panské jurisdikce Jinonické, Schwarzenberské a Vinohradské, protože do roku 1849 byl Smíchov pod touto trojí pravomocností (Ruth 1903, s. 962).

V polovině 19. století patřil Smíchov po vnitřní Praze k největším aglomeracím v Čechách. Zároveň s továrnami se zde stavěly také obytné

domy a dělnické kolonie, například (dnes již neexistující) Mrázovka. Nejstarší činžovní domy vznikly jižně od Anděla, protože k této hranici sahalo 300 sáhů od hradeb, kde se až do roku 1875 nesmělo nic stavět (respektive bylo možno stavět, ale v případě válečného nebezpečí byl vlastník stavbu povinen odstranit) (Morkousová 2007, s. 19).

Mezi světovými válkami byl Smíchov prosperující čtvrtí s rozvinutou demokratickou společností a bohatým kulturním životem. I když byl nedílnou součástí Prahy, jednalo se stále fakticky o svébytné město s historickým jádrem kolem Arbesova náměstí, náměstí 14. října a křižovatky Anděl, s oblastí průmyslovou, bohatšími i chudšími obytnými čtvrtěmi. Tragické dějinné události od roku 1938 tento složitý a citlivý organismus rozvrátily a slibný vývoj na dlouhá desetiletí přerušily (Jungman 2007, s. 9). Poslední čtvrtina dvacátého století přinesla velký útlum průmyslové výroby na celém smíchovském katastru. Jediným velkým podnikem z časů průmyslové éry konce 19. století, který se dodnes na Smíchově existuje, je pivovar Staropramen (Chodějovská a kol. 2013). Nový rozvoj Smíchova jako součásti Prahy 5 nastal od roku 1990, ovšem již za zcela odlišných podmínek (Jungman 2007, s. 9). Poslední a největší symbol průmyslového Smíchova, Ringhofferova strojírna, po válce znárodněná Vagonka Tatra Smíchov (později ČKD Tatra) ukončila výrobu počátkem devadesátých let a v roce 1998 byla demolována. Místo bylo přeměněno v nákupní a zábavní objekt. Novým symbolem Smíchova se ovšem stal kancelářský komplex Zlatý Anděl vyprojektovaný Jeanem Nouvelem a umístěný v sousedství - na rušnou křižovatku ulic Nádražní a Plzeňské při stanici metra Anděl. Právě touto realizací se Smíchov – jako jedna z mála čtvrtí v české metropoli – dostal na pomyslnou světovou mapu lokalit moderní globální architektury přelomu 20. a 21. století (Chodějovská a kol., 2013). V důsledku deindustrializace a terciarizace městských ekonomik se výroba v tradičních průmyslových lokalitách uvnitř měst postupně omezuje či ruší a na místech dříve prosperujících továren dnes zůstávají opuštěné a nevyužívané areály (brownfields) Stagnující průmyslové čtvrti se staly místy spojenými s řadou

fyzických, ekologických, ekonomických i sociálních problémů (Temelová, Novák, 2007, s.1).

Čtvrť Smíchov byla ve své historii hlavně průmyslovou zónou plnou továren a výrobních hal. V těchto továrnách ve velké míře pracovali také Romové, kteří bydleli v dělnických koloniích, jako byly například Malvazinky, Budáňka a Mrázovka. Jedna z mých informantek mi řekla, že její tatínek dříve pracoval v Tatrovce a s několika dalšími romskými rodinami bydleli na Budánce. Budáňka je bývalá dělnická osada nacházející se na Plzeňské ulici. Po uzavření Továrny se tyto rodiny přestěhovaly do nájemních domů právě na Plzeňské ulici.

1.3. Novodobý rozvoj Smíchova

Obnovení tržního prostředí po roce 1989 otevřelo možnosti zahraničním investorům, kteří začali výrazně ovlivňovat vývoj Prahy a jejích jednotlivých čtvrtí. Ekonomická restrukturalizace a pokles významu průmyslu v městské ekonomice ovlivnily vývoj tradičních průmyslových území. Opuštěné tovární haly, které vtiskly Smíchovu image upadající čtvrti, znamenají v současných podmínkách novou rozvojovou příležitost. Tlak ekonomických aktivit na nemovitosti a pozemky v centru Prahy navíc podpořil expanzi centrálních funkcí do výhodně položených lokalit vnitřního města (Temelová, Novák, 2007, s.6). Po listopadu 1989 se na Smíchově, stejně jako v celé Praze, změnilo vedení samosprávy. Proměna prostoru využívaného sekundárním sektorem v prostor určený terciární sféře s sebou zákonitě přinesla i změnu sociální skladby obyvatelstva. Ta byla v podstatě zahájena již restitucemi a privatizací činžovních domů po roce 1989, které tak přestaly plnit funkci ubytování sociálně slabšího obyvatelstva. Výsledkem proměny čtvrti jsou dva různé navzájem kontrastující světy. Je zde možné nalézt vedle uniformní moderní zástavby nejen rušná obchodní centra, ale také řadu dochovaných zákoutí, která evokují atmosféru 19. století (Chodějovská a kol.,2013). V 90. letech byl Smíchov finančně dostupnou a tak trochu špinavou čtvrtí s omšelými pavlačovými domy a dvorky, kde velkou část obyvatelstva tvořili

gastarbeitři a početná romská komunita, která z finančních důvodů odchází. S přelomem milénia pak přichází zásadní změna a průmyslové areály jsou nahrazovány novými obchodními a kancelářskými komplexy, především kolem křižovatky Anděl, ze které se stalo nové centrum Smíchova a významná pražská byznysová lokalita. Oblast Anděla se tak zároveň stala centrem procesu zvaného gentrifikace (Nakládal, 2020). Proměna centrálního Smíchova po roce 1990 je výrazná. Velké projekty realizované zahraničními developery přispívají k regeneraci a přeměně lokality na administrativně obchodní centrum (Temelová, Novák, 2007, s.1).

Tato výrazná změna lokality z průmyslové zóny na administrativně obchodní s sebou přináší také přeměnu svých obyvatel. Tovární zaměstnanci přicházeli o svou práci, mnozí našli uplatnění ve stavitelství a ti méně šťastní byli nuceni své domovy opustit.

Od konce roku 2000 stojí přímo nad stanicí metra nový komplex budov Zlatý Anděl, celý tento komplex je dílem světoznámého, architekta Jeana Nouvela, který postavil desítky moderních budov všude po světě, například v Tokiu, Pekingu, New Yorku, Lisabonu, Barceloně a v mnoha dalších městech (Veverka 2005, s. 165). Jean Nouvel spolupracoval s předními českými projektanty, nejdříve vypracovali v letech 1990 až 1991 rozsáhlou studii, takzvaný Návrh strategie Smíchova, v této studii dominoval klíčový bod Smíchova – křižovatka Anděl, na které je budova Zlatého Anděla vybudována. Architektura budovy naprosto zapadá do prostředí Smíchova, nahradila zde tuctové empírové a historizující činžovní domy. Zlatý Anděl je souborem šesti budov, jejichž součástí je přes 13 000 m² kancelářských ploch, 7 000 m² ploch obchodů, dvě restaurace a 224 parkovacích míst v podzemních garážích (Škoda 2001, s. 58).

Anděl se tak stal centrem Smíchova, neustále zde proudí davy lidí jak nejrůznějších národností tak i z nejrůznějších sociálních vrstev. Na křižovatce Anděl se nekříží pouze ulice, ale je to také křižovatka několika odlišných světů. Tato křižovatka se stala skoro až bizarním místem, kde stejně tak můžete potkat nejnuznější feťáky žebrající o pár drobných, tak i poslední modely těch nejluxusnějších vozů. Stejně je to zde i s místními Romy, kteří zde tráví svůj

volný čas v nemalém množství. Pohybují se zde skupinky jak z těch chudších rodin, které vysedávají v blízkém parku Portheimka, tak i skupinky těch bohatších, kteří ve značkovém oblečení popíjejí kávu na zahrádce před Starbucksem.

Přeměna opuštěných výrobních areálů na nová funkční využití v podobě nových kancelářských, obchodních a zábavních center představuje důležitou součást regenerace fyzického prostředí centrálního Smíchova. Investice však směřují také do zkvalitnění existujících budov, zlepšení infrastruktury a kultivace veřejných prostor. Fyzické prostředí, které v období socialismu trpělo nedostatkem investic, se díky současnému stavebnímu rozvoji viditelně zlepšuje. Rostoucí komerční atraktivita Smíchova, zvyšující se zájem o bydlení ve zdejší lokalitě i tlak ze strany investorů a majitelů domů na rekonstrukci objektů přispívají k fyzické proměně čtvrti (Temelová, Novák, 2007, s.9-10).

Pražská čtvrť Smíchov je v celých svých dějinách charakteristická svým neustálým vývojem. Tento vývoj samozřejmě v mnoha aspektech také působí na jeho obyvatele. Zatímco v 19. století prodělala obrovský průmyslový rozmach, v současné době prožívá také velkou proměnu. Z původní čtvrti zaměřené především na industriální výrobu se stala čtvrť plná administrativních budov, velkých hotelů a jakoby v jejím hlavním středu je nákupní centrum, které se stalo srdcem této čtvrti. Z původních malých dělnických domků například na Malvazinkách se stává lukrativní bydlení v centru Prahy. Dělnické obyvatele z továren, vystřídají „dělníci“ moderní doby, pracující v administrativních budovách.

1.4. Současné developerské projekty

Ještě nedávno provázela Smíchov image špinavé a ekonomicky upadající čtvrti. Chátrající infrastruktura, opuštěné tovární haly a zanedbané veřejné prostory nelákaly firmy ani nové obyvatele. V posledních několika letech se však situace rychle mění. Díky přílivu investic, proměně fyzického prostředí a příchodu nových aktivit a uživatelů průmyslový charakter lokality

ustupuje. Smíchov se postupně stává magnetem pro investory a firmy i vyhledávanou rezidenční adresou (Temelová, Novák 2007, s.12).

Specifickou formou revitalizace obytného prostředí představuje přestavba (urban renewal), kdy dochází k výstavbě nových komplexů na pozemcích uvolněných zbouráním starých budov. Při přestavbě zpravidla dochází k úplné výměně obyvatelstva a naprosté změně fyzického vzhledu přestavěné oblasti (Sýkora 1993, s.102). Tento proces je na Smíchově nejvíce znatelný v oblasti kolem křižovatky Anděl, kde byly staré objekty zcela zbourány a nahrazeny novými komplexy budov.

Proměna křižovatky Anděl a jejich přilehlých ulic, byla nejrozsáhlejší a nejdiskutovanější proměnou v této čtvrti na přelomu milénia. Nicméně velkými proměnami svých urbálních a veřejných prostor prošly a stále procházejí i další lokality v této čtvrti. Tyto proměny jsou realizovány pod taktovkou obrovských developerských firem a velmi často zahraničních investorů, kteří nemají k dané lokalitě žádný vztah a jejich zdejší stavitelské aktivity jsou motivovány pouze účelem finančního zisku.

Kolem parku Sacré Coeur v posledních letech vyrostly tři bytové rezidence a staví se zde čtvrtá. Jedna z nich, Rezidence Sacre Coeur 2 v Gabrielské ulici, například nabízí loftové byty a penthausy v ceně kolem třicet milionů korun. Luxusní developerské projekty jsou pro gentrifikaci typické a do stagnující čtvrti přináší nové majetnější obyvatelstvo. Se zvyšováním lukrativity čtvrti a cen bydlení odtud naopak odchází nízkopříjmovější vrstvy obyvatel (Nakládal 2020). Dalším významným developerským projektem na Smíchově je projekt s názvem „Nová Grafická“. Jak název napovídá, jde o projekt v Grafické ulici, který nabízí svým novým nájemníkům luxusní bydlení. Na svých stránkách developer doslova uvádí: „...moderní bydlení v ulici Grafická na Smíchově... ať už je vaším snem prostorný loft, střešní penthouse s velkou terasou a výhledem na Prahu, nebo útulný byt. Uzavřený a bezpečný areál nabízí recepci, dostatek parkovacích míst a prostor pro aktivní relax.“ (Neugraf, 2020). V Holečkově ulici vyrostl během minulého roku nový bytový komplex pod názvem „Rezidence Holečkova 53“.

Jak ulice Grafická tak i ulice Holečkova jsou v těsné blízkosti Plzeňské ulice, které se můj výzkum týkal. Také v těchto ulicích bydlí, nebo možná lépe řečeno bydleli, ve velké míře Romské rodiny, které byly nuceny se během výstavby těchto projektů odstěhovat. Bylo by jistě velice zajímavé se přímo od nich informovat, jak celý tento proces probíhal, ale bohužel, jsou tito bývalí obyvatelé velice těžko dohledatelní.

V současné době na Smíchově vzniká obrovský projekt společnosti Sekyra group, který nemá doposud v této lokalitě obdobu. Cílem tohoto projektu je vybudovat doslova nové město uvnitř Smíchova nazvané „Smíchov City“.

2. GENTRIFIKACE

2.1. Vymezení pojmu gentrifikace

Ruth Glas poprvé použila pojem gentrifikace při popisu proměn londýnských čtvrtí na počátku šedesátých let. Vlastní termín je odvozen od pojmu *gentry*, který označuje aristokratickou skupinu vlastníků půdy na anglickém venkově (London, 1988: 78 in: Sýkora 1993, s. 103). Termín gentrifikace by tudíž měl vyjadřovat pohyb lidí vyšších společenských vrstev z venkova do center měst (Kruythoff 1991: 113 in: Sýkora 1993, s. 103).

Kdybych dostala za úkol vysvětlit někomu kdo slovo gentrifikace slyší poprvé a neví, co si pod tímto pojmem má představit, tak bych se to snažila vysvětlit na příkladu revitalizace parků. Revitalizace si klade za cíl obnovu a zušlechtění městské zeleně. Gentrifikace si klade za cíl zušlechtění urbáního prostoru města. Jak revitalizace tak i gentrifikace jsou procesy při nichž by se stávající stav těchto veřejných prostor, ať už tedy těch parkových určených k odpočinku a relaxaci, tak i těch urbáních, víceúčelových, měl po jeho přestavbě a přeměně stát místem uživatelsky příjemnějším pro své obyvatele. Oba dva tyto procesy s sebou přinášejí jak mnoho výhod tak také i mnoho rozporuplných jevů. Tak například při revitalizaci zeleně jsou mnohdy necitlivě

vykáceny vzrostlé stromy, které musí uvolnit místo estetičtějšímu řešení zahradního architekta, tak i v procesu gentrifikace musí často uvolnit historické budovy místo pro ty nové. Ale není tomu tak vždycky. Mnohdy gentrifikace také probíhá velmi citlivěji. Budovy, které už neslouží svému účelu, investoři zrekonstruují a jejich využití je zcela odlišné od toho původního. Například výstavba loftových bytů z již nevyužívaných industriálních budov. Ovšem tato přeměna je obrovsky nákladná, a proto inzeráty na prodej takovýchto bytů začínají slovy: Luxusní byty pro náročné.

Právě gentrifikace se stává symbolem revitalizačních procesů. Často dokonce bývá s revitalizací formálně i věcně zaměňována. Ve skutečnosti je však jen jedním s dílčích procesů, jimiž k revitalizaci dochází. Přesto že je procesem rozhodně významově nejdůležitějším a v současnosti nejradikálněji měnícím tvář vnitřních měst, nelze zapomínat, že je jen podmnožinou revitalizace. Gentrifikací se rozumí proces, při němž dochází k rehabilitaci obytného prostředí některých čtvrtí v centrálních částech velkých měst a k postupnému vytlačování a nahrazování původního obyvatelstva příjmově silnějšími vrstvami nově příchozích gentrifierů (Sýkora 1993, s.101). Ve skutečnosti je gentrifikace očekávaným produktem relativně neomezeného fungování trhu s nemovitostmi a trhu s bydlením. Náklady na nově postavené bydlení stále stoupají a jeho vzdálenost od centra města roste, rehabilitace vnitřních a centrálních městských struktur je ekonomicky výhodnější, mnozí vědci také zdůrazňují vysoké ekonomické náklady na dojíždění - vyšší náklady na benzín pro osobní automobily a rostoucí ceny za veřejnou dopravu (Smith 1979, s. 538-539). Definice zachycuje dvě strany jedné mince, které společně specifikují podstatu gentrifikace. Jedna z nich je představována invazí skupin obyvatelstva se středními příjmy do čtvrtí či částí měst obývaných lidmi s nižším společenským statusem, znamenající vytlačování a nahrazování původního obyvatelstva. Druhá zrcadlí fyzickou obnovu a rehabilitaci původního, často velmi znehodnoceného, domovního a bytového fondu, který v tomto procesu prochází podstatným finančním zhodnocením. Gentrifikace tak ruku v ruce přináší zlepšení sociální úrovně i fyzického vzhledu obytného prostředí městských čtvrtí (Sýkora 1993, s. 101).

Tato definice vyznívá ve skrze pozitivně, ale gentrifikace je jev který s sebou přináší i řadu negativ. A to především pro ty obyvatele, kteří jsou tímto procesem zasaženi nejvíce. Jedná se o chudší obyvatele gentrifikovaných městských částí, kteří jsou nuceni své domovy opustit.

Část města je „objevena“ a osídlena specifickou sociální skupinou, která bývá nazývána nová střední třída. Jedná se především o mladé odborníky, manažery a podnikatele pracující v expandujících oborech jako finančnictví, právnícké a poradenské služby, reklama, média apod. Často se také jedná o zahraniční občany s vyššími příjmy, kteří jsou ochotni platit vysoké ceny za byty v modernizovaných historických budovách (Musil 2002, s. 298). Nově přichozí yuppies (young urban professionals), se značně vysokým společenským statusem, vytlačují a nahrazují původní chudé obyvatelstvo, mezi nímž se zpravidla vyskytuje vyšší podíl starších lidí. Zatímco původní obyvatelstvo bylo často v nájmu či podnájmu, v průběhu gentrifikace dochází k transformaci nájemních vztahů na vztahy vlastnické (Sýkora 1993, s.102). Tato situace je také jasně vidět na právě probíhající výstavbě nového projektu „Smíchov City“. V současné době samotná stavba obytných budov nebyla ještě ani zahájena a developer na svých internetových stránkách již zahájil prodej nových bytů. Samozřejmě byty zde jsou určeny pouze do osobního vlastnictví, nikoli na pronájem.

Gentifikace obvykle zasahuje velmi malá území, z nichž se pak může šířit do sousedních bloků či čtvrtí, pokud je tam domovní fond vhodný pro gentrifiery. Proces je vždy doprovázen vysokým zvýšením nájmu a cen bytů a domů (Sýkora 1993, s.102).

Neoklasická teorie gentrifikace říká, že rozhodujícím faktorem jsou spotřebitelé. Nelze ale vysvětlit gentrifikaci jen podle samotného jednání gentrifera a ignorovat roli stavitelů, vývojářů, pronajímatelů, hypoték, vládních agentur, realitních kanceláří a nájemců. Širší teorie gentrifikace musí brát v úvahu roli producentů i spotřebitelů, a když se tak stane, zdá se, že potřeby výroby a zejména potřeba výdělku - jsou rozhodující iniciativou pro gentrifikaci více než preference spotřebitele = Teorie suverenity producenta. Teorie suverenity producenta, by byla ale téměř stejně jednostranná jako její

neoklasicky protějšek. Spíše je vztah mezi výrobou a spotřebou symbiotický, ale je to symbióza, v níž dominuje produkce (Smith, 1979, s. 540).

Přestože lze vytlačování původních obyvatel považovat za nejzávažnější důsledek procesu gentrifikace, jeho identifikace a měření jsou značně problematické z důvodu obtížného metodologického podchycení a nedostatku či přímo neexistence dat. Při zkoumání gentrifikace v konkrétní lokalitě jsou většinou dostupné jen údaje o současných rezidentech. Naopak vypátrat původní obyvatele s jejich konkrétními motivacemi a důvody pro odchod je značně obtížné (Slater 2006, s. 737). S tímto problémem jsem se při svém výzkumu také setkala.

2.2. Gentrifikace na Smíchově

Podle Sýkory lze o gentifikaci uvažovat pokud se v prostředí vyskytují následující stěžejní prvky:

- 1) Objekt obytného prostředí nesoucí funkci bydlení, k jehož transformaci gentrifikací dochází.
- 2) Proces změny fyzického prostředí rehabilitací bytového fondu.
- 3) Proces změny sociálního prostředí, k němuž dochází vytlačováním původního chudšího obyvatelstva nově příchozími lépe situovanými gentrifiery.
- 4) Lokalizace procesu: gentrifikací se rozumí proces probíhající ve vnitřních částech velkých měst. Gentrifikace má tudíž jasně definovaný prostorový aspekt. Je pevně svázaná s lokalitou centrálního města. Vnitřní město představuje komplexní celek s širokou škálou aktivit a funkcí, týká se primárně funkce bydlení. Je tak jasně definovaný i funkční aspekt. Každá funkce i celek prochází vývojem. Vývoj můžeme hodnotit jako pozitivní či negativní, progresivní či retardační, nebo ještě lépe řečeno jako rozvoj či úpadek. V procesu gentrifikace dochází ke zlepšování fyzického a sociálního prostředí. Je tak jasně daný i aspekt vývojový (Sýkora 1993, s. 101).

Pražská čtvrť Smíchov dle mého názoru splňuje všechny tyto aspekty, a proto lze říci, že gentrifikace na tomto území probíhá.

Rostoucí zájem podnikatelů, firem a bohatších obyvatel o centrální Smíchov se odráží ve skladbě nabízeného zboží i služeb. Zvyšování nájmu a cen nemovitostí často vede k vytlačování méně výnosných ekonomických aktivit z rozvojového centra. V okolí křižovatky U Anděla ubylo secondhandů, bazarů a různých druhů stánkového prodeje, které byly charakteristické pro první polovinu 90. let. Naopak přibyla restaurační zařízení vyšších cenových kategorií, hotely a specializované obchody a služby (obchody s módním a sportovním zbožím, interiérová studia, vinotéky a delikatesy, kosmetické salony, jazykové školy apod.). Nákupní a zábavní centrum Nový Smíchov soustřeďuje řadu butiků s luxusním zbožím (Temelová, Novák, 2007, s.15).

3. ROMOVÉ

Zvláštností romství je, že se tento pojem opravdu nedá zkoumat s chladnou objektivní myslí, z hlediska pouze teoretického, bez osobní angažovanosti a skutečně lidského nasazení. Nedá se zkoumat bez Romů samotných, proniknout k němu se dá pouze dlouhodobým úsilím a zejména v dlouhodobé, otevřené a zároveň niterné, emocionálně etické komunikaci s Romy samotnými. Výsledkem je jakési niterné souznění, nová duchovní hodnota, skutečný étos stojící v nitru lidských duší rozdílných, a přece stejných a sobě rovných lidí (Kusin, Odlerová 2008, s. 77).

3.1. Romové na našem území

Vláda Marie Terezie a jejího syna Josefa II. Byla převratná v řešení romské otázky, kdy řešení vycházelo z předpokladu, že pokud Romy „usadíme“, osvojí si způsob života okolního obyvatelstva a tím potlačí své specifické rysy, zvyky a jazyk. V platnost vyšel zákaz užívání romského jazyka. Děti byly často odebírány na převýchovu do neromských rodin, což je

forma persekuce a toto řešení nebylo správné, neboť vnucovalo převzetí kulturního modelu za cenu ztráty vlastní identity (Davidová 2004, s. 273).

30. listopadu 1939 na základě výnosu Ministerstva vnitra bylo Romům nařízeno zanechat kočovného způsobu života a nejpozději do konce ledna 1940 se trvale usadit. Rodiny, které neměly domovskou obec, musely na základě výnosu zůstat na místě pobytu z 31.1. na 1.2.1940. Kdo neuposlechl výnosu, měl být poslán do kárného tábora. (Šotolová 2000, s. 85)

Po druhé světové válce nastal v celé střední Evropě rozsáhlý pohyb různých skupin obyvatelstva, vyvolaný živelnou snahou po hledání nového domova, obživy i záměrnými akcemi úřadů osvobozených zemí (v ČSR repatriace, reemigrace). Repatriace se týkala samozřejmě také malých skupin původního romského obyvatelstva Čech a Moravy, které přežily holocaust a vracely se z koncentračních táborů či z úkrytů do svých někdejších domovských obcí (Pavelčíková 2004, s. 23). Do české a moravské společnosti vstupovali Cikáni/Romové v poválečném období ještě zcela ztotožnění se svou tradiční komunitou a jejími základními normami, mezi něž patřila ochranná solidarita vůči „gadžům“ (všem neromům), obživná solidarita, ztotožnění ve vztahu k vlastnímu rodu, k příbuzenstvu – své „fajtě“ a ke své rodině „fameliji“. Tradiční model jejich hodnotové hierarchie se zde dostával a dodnes mnohdy dostává – do střetu s modelem životního způsobu, hodnotami a zákony majoritního společenství, do něhož vstoupili. Tak v celém uplynulém půlstoletí docházelo k výrazným změnám, k mnoha projevům postupné změny jejich předchozího, tak zvané tradičního způsobu života a kultury, kterým žili Cokáni/Cigáni – Romové v Československu až do konce druhé světové války. To potom u další generace vedlo k deformacím životních hodnot, ke ztrátě jazyka příbuzenských rodinných autorit a k nesprávné cestě mnoha Romů – s a vážnými důsledky dodnes (Davidová 2009, s. 239).

V období let 1965-1968 se pokračovalo v nastoupené cestě, která byla navíc doplněna o další konkrétní kroky - především se jednalo o řízený "rozptyl" Romů ze Slovenska do vytypovaných měst a obcí Čech a Moravy, a to bez ohledu na názor a přání samotných přemísťovaných Romů, bez ohledu

na jejich příbuzenské svazky. Podle předem vypracovaného "harmonogramu výkupů cikánských chatrčí a přesunu jejich obyvatel do ČR" bylo během let 1966-1967 ze Slovenska do ČR přesunuto 3178 Romů (Davidová 1999, s. 35). Komunistický režim zcela záměrně poničil původní hodnoty a normy a ani se nepokoušel je nahradit jinými. S Romy se zacházelo jako se zaostalou skupinou obyvatel. Pokusy režimu začlenit je do většinové společnosti selhaly, nebo byly degradovány na obyčejné plošné vyplácení finančních podpor (Acton, Gallant a kol. 2000, s.12). Otázka Klasifikace Romů/Cikánů z hlediska společnosti vždy přímo souvisela s politickým přístupem k řešení tzv. cikánské otázky, s praxí totalitní politiky státu vůči nim. Bylo na ně pohlíženo jako na odlišnou skupinu obyvatel. Předchozí – komunistická společnost je nepovažovala ani za specifickou etnickou skupinu, ale za „sociálně a kulturně zaostalé obyvatelstvo cikánského původu“, které je třeba adaptovat, usadit a rychle asimilovat s cílem postupného splynutí s ostatními obyvateli. Vše tzv. tradiční v jejich životním způsobu a kultuře, včetně užívání vlastního romského jazyka, bylo považováno za brzdu v řešení jejich sociálního vyrovnání v stanoveném asimilačním cíli. Byli považováni jen za sociální problém, jejichž sociální a kulturně-vzdělanostní zaostalost a celková odlišnost je „skvrnou na socialistické společnosti“, jak bylo oficiálně vyjadřováno i v tehdejších dokumentech a plánech na řešení tohoto problému (Davidová 2009, s. 243).

Po rozdělení Československa nastal problém s občanstvím Romů. Většina Romů, žijících na našem území, měla slovenskou státní příslušnost. Styk s úřady je pro mnoho Romů složitý a činí jim problémy a řada z nich z těchto či jiných důvodů nemá české občanství, protože podmínkou jeho získání je i trestní bezúhonnost (Pekárek 1997, s. 78).

Podle kvalifikovaných odhadů žije v současnosti na území České republiky kolem 200 000 Romů. Krátce po 2. světové válce se však odhady počtu Romů na tomto území pohybovaly řádově mezi 600 – 1000. Romové, kteří migrovali v poválečných letech do českých zemí ze Slovenska, především z romských vesnických osad, se zde usídlovali, respektive byli usídlováni převážně do městského prostředí průmyslových aglomerací.

Výsledkem této migrace byla relativní koncentrace Romů v bývalém severočeském, severomoravském a západočeském kraji. Podle některých odhadů žije až 80% českých Romů ve městech, zatímco na Slovensku žije naopak až 80% Romů na venkově (Baršová 2002, s. 12).

Většina dostupných historických materiálů pochází od majority, tudíž Romové jsou zobrazeni negativně, stojící vně společnosti a zprávy o nich jsou zatíženy předsudky, neznalostí a nepochopením (Kaleja, Knejp 2009, s. 21).

3.2. Romská rodina

O romské rodině se obecně traduje, že by mohla být příkladem pro všechny národy, zejména svou soudržností, interpersonálními vztahy a pevnými vazbami, které jednotliví členové k sobě uchovávají. Úcta a respekt mezi Romy jsou vždy přirozenými vlastnostmi, i když mnohdy vnější chování Romů pro členy majoritní společnosti působí dosti bizarně (Kaleja, Knejp 2009, s. 101).

„Já žiju pro svoji manželku, pro svoji dceru pro rodinu, já bych nedokázal dát svého tatínka nebo maminku do domova důchodců, mě by to utrhlo srdce. Můj táta mě vychoval moje máma taky a nejde to, já takové srdce nemám“ (informátor pan Tomáš).

Pravdou je, že fixace na přítomnost u těchto etnických členů společnosti je tak silná, že se často dostávají do tíživých existenčních problémů, s kterými jsou spojeny existující a stále nově vznikající sociopatologické jevy společnosti (Kaleja, Knejp 2009, s. 101).

Rodina má v životě Cigánů největší hodnotu. Největší autoritu mají ti, kteří pocházejí z velkého, početného a silného rodu. Příslušníci silného rodu si mohou být v případě potřeby jisti podporou svých blízkých, a to ať se v daném konkrétním případě jedná o pomoc fyzickou či finanční. Skupina s nedostatečným počtem silných rodů může být silnější skupinou z určitých oblastí či regionů vytlačena, popřípadě může být i donucena platit stanovený poplatek, cosi jako výkupné, za právo na daném území pobývat atp. Do konce

i v rámci jedné skupiny se ti, kdož pocházejí z početné rodiny, těší mnoha privilegiím – mají právo sedět při shromážděních skupiny na čestných místech, mají právo začít hovořit jako první, aniž by byli přerušováni atp. (Jakoubek, Budilová 2007, s. 136).

Když se nějaká stabilní sociální skupina ocitne v situaci vnějšího ohrožení, obvykle se její členové semknou blíže k sobě, aby tak lépe čelili hrozícímu nebezpečí. V takových situacích se Romové pohybovali prakticky od počátku svého exodu z Indie a je tedy jen pochopitelné, že příbuzenské vztahy patří mezi nejdůležitější hodnoty Romů i dnes (Kovařík, Vaňáčková a kol. 2007, s. 15). Tento princip romské solidarity vůči rodinným členům jsem zaregistrovala také v romských rodinách žijících na Smíchově. Ty rodiny, které byly nuceny opustit své domovy, se ve velké míře stěhují na doporučení nebo na pozvání ke svým širším rodinám, a to jak v rámci České republiky, tak také emigrací do zahraničí.

Vnitřně jsou cigánské skupiny integrovány i díky jednotě představ o životě a jednotě hodnotových orientací. Nicméně to, co je v jedné skupině považováno za dobré a následováníhodné, nemusí mít nutně tentýž význam i ve skupině jiné. V tomto ohledu je integrujícím faktorem cigánské skupiny jednotná výchova v rámci skupiny, shodné vzorce jednání jejích členů, společné názory a jednotné morální principy (Jakoubek, Budilová 2007, s. 137).

Romský model rodiny můžeme rozdělit na tři základní jednotky, jsou to:

Rodina nukleární

Skládá se z manželského páru a jeho nesezdaných dětí. Často žije v domácnosti i mladá „nevěsta“ nebo potomek mladého páru, to ovšem dočasně, než si postaví vlastní dům. Někdy mívá až 10 členů. Společnou rezidenci je často dům o jedné nebo dvou místnostech (Jakoubek 2004, s. 317). Smíchovští Romové představují tento typ rodiny.

Rodina komplexní

Je uskupení, které tvoří důležitou sociokulturní funkci. Jedná se o model nukleární rodiny, který je ještě rozšířen o nově vybudované domy, které jsou v blízkosti domu rodičů. Vytváří se tak prostor většinou obývaný třemi generacemi. V rámci komplexní rodiny kolují nejen spotřebiče a oblečení, ale třeba i žhavé uhlíky potřebné pro zatopení v kamnech. Jedná se často o vlastnictví kolektivního majetku a dělbu. Funguje zde i vzájemná solidarita a to nejen ohledně půjčování peněz. Členům komplexní rodiny nemůžete odmítnout jídlo, materiální, finanční ani přátelskou pomoc. Všichni členové komplexní rodiny mají právo napomínat a vychovávat děti. Ty jsou většinou od malička ve fyzickém kontaktu se členy skupiny, neexistuje intimní zóna (Jakoubek 2004, s. 317).

Fajta

Jedná se o nejrozsáhlejší příbuzensky vymezené seskupení, členové jsou si vědomi společného původu a příbuznosti a toto vědomí tvoří identitu skupiny. Fajta zahrnuje řadu komplexních rodin, které mohou být často prostorově rozptýleny v různých lokalitách. Vzájemné vztahy se udržují častými návštěvami, na které se vztahuje povinnost pohostinství, což je automatické právo se najíst, napít a žádat o přístřeší, na jak dlouhou dobu potřebuje. Obvykle se jedná o 5-6 generací (Jakoubek 2004, s. 317).

Výchovný styl užívaný v euroamerickém kulturním kontextu směřuje k vybudování vědomí odpovědnosti za splnění vlastních potřeb, přání a povinností. To od dětí vyžaduje velkou míru sebeovládání. Velice důležitou hodnotou v individualistických zemích je výkon, a to bez ohledu na to, zda jde o vzdělání, výdělek, umělecké úspěchy. Naproti tomu v kulturách, kde převažují spíše kolektivní hodnoty, ke kterým se romská komunita blíží, je velice důležitou hodnotou příslušnost k rodině nebo komunitě. V takové společnosti se děti učí, že velice důležitá jsou přání nejbližších, na ty je třeba se zaměřit a podílet se na jejich naplnění. Sebeprosazení jedince na úkor rodiny je hodnoceno negativně a může být potrestáno nejvyšším trestem –

vyložením z komunity. Cílem rodičovství v kolektivních kulturách tedy není autonomie jednotlivce, ale spíše podpora vzájemné spolupráce, závislosti na skupině a respektu ke kolektivním hodnotám (Navrátil a kol. 2003, s. 106).

„Romové věděli, co je čest, slušnost/úcta, poctivost, pohostinnost. Byli zdravější než dnes. Věděli, co to znamená rodina a příbuzenstvo. Zpívali. Uměli se bavit a žertovat. Vyprávěly se pohádky! Byli jsme „svoji“, gádžové se mezi nás nemíchali. O všechno jsme se dělili. Když měl jeden třeba jen drobeček chleba, rozdělil se o něj s deseti dalšími. Nehledělo se na to - „moje dítě – tvoje dítě“! Moje – tvoje, to je přece jedno, jíst potřebují obě dvě. Platilo: „Když nemá ona, já ji dám, když nemám já, ona mi dá.“ Uchovávali jsme si svou čistotu – čisté srdce. Romové si dovedli odpouštět a plakali si v náručí. Život byl lepší než dnes. Žili jsme v souladu s Bohem.“ (Marynda Kešelová in Hübschmannová 1999, s. 29).

3.3. Problematika bydlení

Romové, kteří přišli do českých zemí ze Slovenska, bydleli většinou v nuzných chatrčích východoslovenských romských osad nebo v přirozeně vzniklých ghetech uvnitř či na okraji slovenských měst. Nyní obývají v naprosté většině gádžovské byty, přičemž preferují byty s pavlačí. Bývají to ovšem byty nižších kategorií a mnohem menší, než by potřebovaly jejich velké rodiny. Architekti tu a tam zajímavě mluví o výstavbě rodinných domků, jež by Romům patrně vyhovovaly: jedna z místností by měla být podstatně větší než ostatní a součástí exteriéru by měl být další prostor pro posezení větší skupiny lidí. Ve skutečnosti se bohužel stavějí spíše betonové holobyty pro ty, kteří neudrží krok s tržním nájemným (Říčan 2000, s. 36). Svým způsobem je až neuvěřitelné, jak se Romové z osad naučili během dvou, tří generací bydlet. Mnohé rodiny, aby konečně dokázaly gádžům, že nejsou horší než oni, investují do bytových interiérů veškeré finanční prostředky. Byty, byť čtvrté kategorie, jsou přepychově zařízené, skví se čistotou. Na základě vlastní zkušenosti jsem přesvědčena, že takových romských bytů je většina.

Bohužel, sdělovací prostředky křiklavě upozorňují na dva, tři zdevastované byty ze sta normálních. Normální je ovšem méně "senzační". Považuji tento přístup za nehumánní ignoraci (Hübschmannová 2002, str. 60). K tomuto tématu mi informátor pan Tomáš uvedl toto: *„Jako nedělá to dobro, když je pohromadě hodně Romů. Já raději se odstěhuju dál, a když v tom baráku budu jediný Rom a pujdete se na mě zeptat, tak vám řeknou, ten je slušnej. Někteří Romové si to dělají sami. Proč jim dávají byty takovým lidem, když jsou ze Slovenska a oni nejsou zvyklí tak žít, oni jsou zvyklí v osadách a přijdou najednou do bytu a oni neví co je to byt, oni ho zničeť. Janov, Chánov tam se nedá žít, jako nikoho neodsuzuju, jsem Rom, ale trošku ať se chovaj“.*

Různé typy romských sídel jsou do různé míry ohroženy rizikem proměny etnické enklávy v ghetto. Jako nejméně problémové se jeví roztroušené mikrosegregáty v centrech či ve vnitřních zónách měst. Kromě samotných špatných podmínek bydlení totiž tyto malé enklávy nevedou nutně k sociálnímu vyloučení. Obyvatelům těchto enkláv jsou, alespoň teoreticky, přístupné všechny služby (např. dopravní, vzdělávací, zdravotní) jako jejich bohatším sousedům (Baršová 2002, s15). Plzeňská ulice na Smíchově, podle mého názoru představuje tento typ malé enklávy ve vnitřní zóně širšího centra Prahy.

V oblasti bydlení je potřeba uplatnit masivní opatření, která by zlepšila bydlení Romů, stejně jako jejich vztah k bydlení a životní podmínky. Měli by být dále propracovány a zejména reálně využity již existující projekty podporovaného bydlení. Jejich realizaci je potřeba zřídít a naplnit zvláštní oddíl v rámci fondu bydlení. Realizace těchto záměrů ovšem jednoznačně závisí na finančních prostředcích. V rámci politiky bydlení by měly být dále rozvinuty projekty renovace chátrajících městských center, kde Romové žijí. Dává to jak příležitost zlepšit stav bytového fondu měst, tak i zlepšit vztah Romů k jejich bydlení a konečně i příležitosti pro zaměstnání a pracovní zkušenost, případně profesní přípravu (Navrátil a kol. 2003, s. 163).

Takovýto model řešení, by byl jistě velmi prospěšný a zkvalitnil by Romům úroveň bydlení a následně i celkovou úroveň životní. Bohužel se v dnešní době, a to právě v procesu gentrifikace, takové řešení jeví zcela

nereálným. Renovace chátrajících městských center, kde Romové žijí by byla jistě velmi nákladná a v nejbližších letech by nepřinesla žádný finanční zisk. Developerské firmy proto raději takovéto domy koupí, nebo koupí dekrety mnohdy i od samotných Romů pro ně za velmi nevýhodných podmínek. Tyto domy se následně zbourají a vybudují se domy nové s luxusními byty pro nové nájemníky a to výhradně do osobního vlastnictví. Tito vystěhovaní Romové musejí najít domovy nové. Taková situace může dále vést k negativnímu jevu rezidenční segregace. Ke vzniku a nebo k rozšiřování vyloučených lokalit. A to dále s sebou přináší další společenské a sociální problémy.

V každém případě musí odpovědnost převzít místní úřady (města a obce jsou majiteli značné části bytového fondu), financování pracovních činností může být podpořeno z prostředků aktivní politiky zaměstnanosti (Navrátil a kol. 2003, s. 163).

3.3.1. Segregace

Sociální vyloučení je v poslední době velkým tématem, kterým se zabývají praktičtí i teoretičtí odborníci ve všech vyspělých zemích. Hlavním důvodem jeho velké popularity je skutečnost, že nejpřesněji, to znamená zejména v její komplexnosti, vystihuje reálnou situaci osob či skupin, které jsou situací znevýhodněné a tím nadále znevýhodňující. Důvody takového znevýhodnění jsou různé a často propojené, nejčastěji se uvádí věk, pohlaví, zdravotní stav a etnická příslušnost (modelovým příkladem nejvíce znevýhodněného je starší invalidní žena z romské komunity) (Navrátil a kol. 2003, s. 59).

Rezidenční segregace zahrnuje prostorovou koncentraci určitých skupin obyvatelstva. Tento fenomén není nový. Segregace se objevuje ve všech lidských kulturách a určitou minimální mírou společenské diferenciaci. Různé společnosti rozdělovaly své členy v obývaném prostoru podle ekonomických, sociálních, etnických či náboženských linií po celá tisíciletí. Rezidenční segregace a její převažující typy jsou nejpatrnější ve větších strukturách, jako

jsou města a metropole. Za patologickou segregaci je považován vznik městských čtvrtí, které jsou obydleny lidmi z nejnižších příček sociálního žebříčku s doprovodnými jevy, jako jsou nezaměstnanost či nedostatek vzdělání, nebo skupinami přistěhovalců, jejichž kulturní kapitál se značně liší od kulturního kapitálu domácího obyvatelstva. Obyvatelé těchto čtvrtí trpí sociálním vyloučením, což je živou půdou pro vznik konfliktů (Baršová 2002, s. 3-4). Důsledky sociálního vylučování nejsou v očích veřejnosti spojovány s nejrůznějšími vylučovacími mechanismy monokulturně založené společnosti, ale s vůlí samotné romské komunity, což je omyl a záměna příčiny s následkem (Navrátil a kol. 2003, s. 60).

Podle mého názoru je gentrifikace jedním z příkladů takového vylučovacího mechanismu.

3.3.2. Odchod Romů ze Smíchova

Podle romské koordinátorky pražského magistrátu Boženy Filové museli ze Smíchova Romové odejít nejen kvůli svému sociálnímu handicapu, ale i kvůli naivitě. Prodal totiž dekrety na své obecní byty, v nichž se postupně zvyšovaly nájemy, za 200, ale třeba jen za 50 tisíc. „Podnikatelé, obchodníci s chudobou, od nich odkupovali byty za pár korun a odstěhovali je třeba na sever Čech, kde dostali při nejlepším byt v paneláku,“ vysvětlil Tomáš Urban z organizace Člověk v tísni.

Emigrace pražských Romů podle dalšího experta Člověka v tísni Daniela Hůleho směřuje hlavně do severních a středních Čech. „Největší vlna byla v době, když party ODS ovládly městské části, rozprodaly části bytového fondu většinou italským realitním firmám a ty současně nakoupily levné byty ve Slaném, Lounech, Mostě, Chomutově či Litvínově a tam začaly Romy vystěhovávat. Byla to výměna bytu, který měl hodnotu tři miliony za byt, který pořídili za padesát tisíc,“ vysvětlil Hůle.

Za odchod Romů prý může také úbytek pracovních příležitostí ve stavebnictví a strojírenství. „Pražský strojírenský průmysl vlastně skončil a ze stavebnictví Romy vytlačili Ukrajinci. Romové, kterých v Praze pracovalo

devadesát procent, a často patřili v rámci obyvatel země do střední třídy, byli najednou bez práce a jejich příjmy šly dolů,“ upozornil člen rady vlády pro záležitosti romské menšiny Jan Balog (Parlamentní listy, 2020).

VÝZKUM

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na obyvatele Plzeňské ulice a její okolí. Na této ulici a v její blízkosti je velká koncentrace Romů, kteří zde žijí. Někteří zde bydlí již několik generací, a jak jsem se dozvěděla od zdejších romských obyvatel, hodně Romů sem stále přijíždí ze Slovenska za svými příbuznými. Plzeňská ulice navazuje na křižovatku Anděl, je tak v bezprostřední blízkosti rušného obchodního centra a nově vzrůstajících kancelářských budov, byznysových center a hotelů. Tato ulice není v žádném případě okrajovou částí města, spíše naopak je součástí širšího centra Prahy. Spojuje dvě městské části Smíchov a Zličín, je to ulice vedoucí k dálnici D5. Rušnou ulici lemují činžovní domy, na kterých je na první pohled vidět, že se o ně majitelé dlouhá léta nestarají. Některé jsou obydlené, ale hodně domů je zde zcela vybydlených se zazděnými okny.

obr.1

obr.2

obr.3

obr.4

Od 19. století bydleli kolem Plzeňské dělníci ze smíchovských továren, řádila tu galerka, kvetla prostituce, od 90. let minulého století se sem stahovali narkomani. Atmosféra nepřátelské periferie rozkládající se jen kousek od centra tu stále přetrvává (ihned.cz, 2020).

Většina obyvatel a návštěvníků Prahy touto ulicí pouze projíždí, není zde žádný důvod pro zastavení třeba za účelem nákupu, kulturního zážitku nebo snad procházky. A tak se tato ulice, hlavně v její části navazující na křižovatku Anděl stala pouze spojovací městskou částí. Po výstavbě obchodního centra Anděl vznikl za jeho budovou velký dopravní uzel, který by se dal podle urbálního antropologa Marca Augého nazvat „nemístem“. Toto „nemísto“ doslova odřízlo nákupní, kulturní, zábavní a obchodní a centrum Anděl od Plzeňské ulice, která se málem stala první pražskou vyloučenou lokalitou.

obr 5

obr.6

Jistou změnu zde ale přeci jen můžeme zaregistrovat. Neatraktivní prostředí této ulice, i přes její blízkost k centru, má za následek relativně nízké ceny nájmu komerčních prostor. Začínají se zde objevovat módní prodejny, služby i kavárny. Tyto provozovny jsou ale aktivitami lidí, kteří na Plzeňské ulici nežijí. K této lokalitě je přilákaly právě nízké ceny nájmu a cítí zde určitý potenciál měnící se čtvrti.

obr 7

obr 8

Nedaleko již dlouho uzavřeného řeznictví, se nedávno otevřelo řeznictví nové, ale pro zcela odlišné zákazníky.

Obr.9

obr.10

Také služby v Plzeňské ulici procházejí proměnou, a tak nedaleko kadeřnictví poněkud skromného typu v nedávné době začal nabízet své služby také Barber shop.

Samotný terénní výzkum v této ulici byl pro mě náročný, neměla jsem zde žádné kontakty na zdejší romské obyvatele, proto jsem zvolila metodu náhodného dotazování. Zajímala jsem se hlavně o problematiku spojenou s bydlením. Toto téma je pro zdejší Romy velice aktuální a ožehavé.

Seznámila jsem se s panem Ondřejem (23 let), který bydlí v Plzeňské ulici se svou rodinou od narození. Pan Ondra mi vyprávěl, že v současné době bydlí v bytě 3+1 s rodiči a dvěma sourozenci. Dům, ve kterém žijí, je velmi zanedbaný, vchodové dveře nejsou uzamykatelné a často v domě prý vypadává elektrický proud. Za byt platí devatenáct tisíc korun plus poplatky za energie. Velkým problémem v Plzeňské ulici vidí také v drogové problematice a ve velkém množství feťáku, kteří jsou podle něj v každém domě a jsou mezi nimi jak bílí tak cikáni a to především cikáni kteří sem přijíždějí ze Slovenska. Pan Ondra byl velice ochotný a domluvili jsme se na schůzce, kde by mi o problémech spojených s bydlením řekl víc i na diktafon. A také mi slíbil, že mě seznámí se svými romskými přáteli, kteří mají podobné zkušenosti. Ale bohužel v den, kdy jsme se měli sejít, mi od něj přišla pouze zpráva, ve které se mi omluvil, že mi rozhovor neposkytne. Bylo to hlavně z důvodu nesouhlasu jeho rodičů, kteří dostali strach z majitele bytu, který kdyby se to prý dověděl, tak by jim už neprodloužil nájemní smlouvu a oni by mohli přijít o byt. A pro Romy je velice těžké sehnat nové bydlení. Doporučil mi komunitní centrum Prádelna v Holečkově ulici, ale bohužel je toto centrum v současné době dočasně uzavřeno.

V blízkosti Plzeňské ulice se nachází park Husovy sady. Zde je také dětské hřiště. Ve výzkumu jsem pokračovala tady. V parku pracují dva hlídači s kterými jsem vedla otevřené rozhovory.

Rozhovor s hlídačem č.1, tento rozhovor jsem si pouze zapisovala:

„Znám tady spoustu Romů, jsou hodný, jsou slušný, jsou obětaví, nenarazil jsem tady na nějaký, který by byli nějak nepříjemný, jsou tady taky někteří takoví, ale to jsou feťáci. To je musíme odtud vyhazovat, protože si to tady píchají, my nechceme, aby tady byly drogy, my chceme, aby tady byl klid, aby se sem lidi do parku rádi vraceli, aby byli šťastní, aby si tady děti hrály. Našel jsem tady včera stříkačku na dětském hřišti. Nemělo by to tak bejt. Tohle to by mělo skončit. Předtím jsem dělal v parku Porthemka, tam jsem to vyčistil, tak mě dali sem, abych to tady taky vyčistil.“

Jeden zdejší Rom mi vyprávěl, že tady fetují převážně Romové ze Slovenska, máte s tím nějakou zkušenost?

„Je to tak, ti jsou třeba z Prešova nebo Spišská nová Ves, ti když mě vidí jako ochranku, ti vůbec neví kdo to je, oni si myslí že sem nějaký rasista, že mám tomfu, mám obušek. Ale dělám to jen proto, aby se lidi měli dobře, aby mohli chodit do parku, aby neměli strach. Slovenský cikáni, to je pravda, ti se tady nechovají dobře.“

Hlídač mi řekl, že mám přijít další den, protože tu bude jeho kolega, který je Rom a určitě mi k mé problematice řekne víc.

Rozhovor s hlídačem č. 2, tento rozhovor jsem se svolením nahrávala na diktafon:

Jak dlouho žijete na Smíchově?

„Celý život, 42 let. Narodil jsem se tady.“

Vaši rodiče tady také žijí?

„Maminka mi umřela, tatínek taky, ale byli tady asi 58 let. Oni tady pracovali. Můj tatínek tady dělal v tatrovce v ČKD Tatra.“

Jak pociťujete, že se to tady změnilo?

„Změnilo se to tady hodně.“

A můžete mi říct jak konkrétně pro vás osobně?

„Je to horší, není to tak jak bývalo. Já když půjdu jako Rom někam požádat o bydlení, tak ho nedostanu, ale proč? Dělán, chovám se slušně. Já bydlím v podnájmu s manželkou, mám malou holčičku. Ted' bydlím v Holešovicích, tady nás nechtěli vzít jako Romy, že tady Romy dělají bordel. Tak jsem si musel najít byt v Holešovicích, tam mi majitel řekl, že nemá problém s Romama, že má dobrý zkušenosti. Dneska je jiná doba. Lidi se chovali předtím líp než ted'. Ted' jsou na sebe zlí, okrádají se. Jenom stačí, když stojíte u stanice a hned si myslí, že je chcete okrást, přitom vidí, že dělám security, jen kvůli barvě pleti. Já žiju pro svoji manželku, pro svoji dceru pro rodinu, já bych nedokázal dát svého tatínka nebo maminku do domova důchodců, mě by to utrhlo srdce. Můj táta mě vychoval, moje máma taky a nejde to, já takové srdce nemám. Já pomůžu, i když je to Čech, když můžu, dám, když nemám, nemůžu mu pomoci. U nás tak to je, když někdo přijde a budu tady jíst a řekne, nemáš rohlík? Tak mu dám, na, najez se. Já přijdu domů a tam to jídlo mám, ale ten chudák chlap nemá.“

Vaši rodiče přišli odkud?

„Moje máma byla z východu ze Slovenska, táta byl taky ze Slovenska, ten byl s Čabalovec a máma byla okres Humene, ale já jsem rozenej Smíchovák, žiju tady 42 roků. Dvacet let nebo třicet let furt pracuju.“

Máte nějaké zkušenosti s lidmi, kteří se museli vystěhovat se svých domovů kvůli majitelům bytů?

„Ano. Já jsem bydlel tady kousek, je to Starokošířská ulice, platil jsem tam každý měsíc nájem jak se má, nedělali jsme bordel, já nepiju, manželka nekouří. Já mám manželku bílou, ta vzala ten podnájem a majitelka viděla, že jsem přišel já. Je pardon, já jsem nevěděla, že žijete s Romem a bydleli jsme tam rok a ona přišla na nějakou kontrolu a viděla mě tam. Co tady děláte, pane? Já říkám, já tady bydlím. Ona nevěděla, že je to moje manželka. Tak to ne, to se nezlobte, máte na to tři měsíce se vystěhovat. Nakonec nám dala lhůtu měsíc a šli jsme do těch Holešovic, to je půl roku zpátky. Oni odsuzují nás Romy, já jsem Rom, já se za to nestydím, já jsem na to hrdej, že jsem Rom. Víte proč, tady kolik je bílých, oni říkají Češi, mám hodně kamarádů bílých moc, ale v životě mi neřekli ty si špatnej. Chodili se mnou do školy a znám je. Ale ty ostatní odsuzují každého.

Jako nedělá to dobro, když je pohromadě hodně Romů. Já raději se odstěhuju dál, a když v tom baráku budu jediný Rom a půjdete se na mě zeptat, tak vám řeknou, ten je slušnej. Někteří Romové si to dělají sami. Proč jim dávají byty takovým lidem, když jsou ze Slovenska a oni nejsou zvyklí tak žít, oni jsou zvyklí v osadách a přijdou najednou do bytu a oni neví co je to byt, oni ho zničej. Janov, Chánov tam se nedá žít, jako nikoho neodsuzuju, jsem Rom, ale trochu ať se chovaj. A víte, kdo za to může, vláda, vláda a úřad. A víte proč? Sociální úřad, oni jim dávají dávky, takovej chlap leží doma, má pět dětí a leží doma. Nejde, abysem doma ležel a čekal, že dneska dostanu mateřskou, dneska dostanu sociálku a dělat nemusím, to je špatně, já takové věci nedělám. Já spíš budu dělat, než abysem byl doma a čekal, kdo mi dá.

„Nevíte o někom ze Smíchova, kdo by měl problémy s bydlením a musel se odtud odstěhovat a řekl by mi k tomu něco?“

„Když přijdete v pondělí tady chodí Romové do parku, oni vám to řeknou, co se tady děje“

Do parku v Husových sadech jsem přišla tedy opět v pondělí, potkala jsem se s panem hlídačem, který mi řekl, že je domluvený se svými známými,

kteří určitě přijdou a poskytnou mi rozhovory. Bohužel ten den nikdo nepřišel a ani následující den se zde žádné romské rodiny s dětmi neukázali. Pouze se sem opravdu stahovali ve velkém množství narkomani, jak Romové tak i bílí. Postávali v blízkosti dětského hřiště a posedávali na lavičkách v parku. Z celého tohoto parku jsem měla opravdu divný dojem. Dětské hřiště, na kterém si nikdo nehraje, posedávající individua na lavičkách a dva hlídači kteří se baví s místními narkomany jako se svými přáteli.

V tomto parku jsem se dala do řeči s mladým romským klukem, který žebrol o peníze. Za bagetu a colu mi poskytl krátký rozhovor. Zajímalo mě hlavně to, co se stalo, že se dostal do situace, že musí žebrot, během rozhovoru jsem si dělala poznámky:

„Je mi 18, pracuji ve skladu, bydlím s matkou s bráchou a strejdou, matka nepracuje. Já jsem v práci nedostal výplatu. Přišli jsme ze Sokolova před čtyřmi lety. Matka tady měla známou, která ji řekla, že jsou tady levný byty a dost práce, ale teď práci mám jen já a ani jsem nedostal výplatu. Cikány už nikde nechtějí zaměstnat“.

Po chvíli se k nám přidal jeho šestnáctiletý kamarád. Který přijel s Ústí nad Labem a žije v Plzeňské ulici dva roky se svou přítelkyní a jejími rodiči:

„Já se tady mám dobře, smíchováci jsou v pohodě (myšleno smíchovští Romové), někdy se ale pobijem, ale když mi jim nic neděláme tak nás nechají. Máme pronajatý byt od cikána smíchováka, platíme vysoký nájem asi dvacet tisíc za tři pokoje.“

Na mou otázku kolik jich v bytě bydlí, mi tento mladý muž nebyl ani schopen odpovědět.

Tito dva mladí Romové byli narkomani, v průběhu rozhovoru jim nebylo ani moc dobře rozumět, chvíli mluvili o tom jak je to vlastně na Smíchově „v pohodě“ a chvíli zase o tom jak nemůžou sehnat práci a jací jsou bílí rasisté a že je tady smíchovští cikáni okrádají na nájemném.

Další rozhovory jsem vedla na dětském hřišti v Holečkově ulici vedle komunitního centra Prádelna, kam si chodí hrát maminky s dětmi. Zajímala mě hlavně problematika bydlení, a jaké zde mají zkušenosti s v souvislosti s tímto tématem.

Matka č.1.

„Je normální, že se tady zvedají nájmy, nebo se Romové musí stěhovat kvůli novým majitelům. Je to tak dva roky co tu byla taková kauza, byl tady jeden barák, kde bydlelo plno Romů a odkoupil to nějaký jiný majitel a ze dne na den se museli odstěhovat a to nebylo jen jednou, ale víc takových případů tu bylo, teď bydlí po ubytovnách, protože nikde je na podnájem nevzali.“

Nemáte nějaké známé, kteří v tom domě bydleli a kteří by mi k tomu mohli povědět něco blíže?

„Ti už jsou pryč, buď museli do Kanady, nebo vycestovat někam jinam, a ti co nemají peníze, museli na ubytovnu, protože tady nemají bydlení, nikde je nevezmou. Majitelovi se nelíbíte, tak vás neveme, nebo vás vyhodí. Může být celej barák Čechů, nastěhuje se tam jeden cikán, udělá se petice a stejně ho vystěhují, může platit nájem a chodit do práce. Tady se všichni bojí, že přijdou o bydlení.“

Matka č.2

„Já mám naštěstí dekret od města, tak problémy nemám. Žiju tady 44 let, moji rodiče pracovali v Tatrovce, bydleli na Bud'ance. Tam bydlelo hodně romských rodin, když zavřeli fabriku tak se museli odstěhovat, většina jich šla sem na Plzeňskou. Ale moje dcera s manželem tady nemůžou sehnat bydlení. Stačí aby jen řekla svoje příjmení a majitel hned řekne, tak to se nezlobte ale ne. Mladí lidi tady nemají šanci na svůj byt, žít normálně a mít soukromí.“

Matka č.3

„S bydlením je tady velký problém, každý se tu bojí, že přijde o byt, takže když nemáte dekret od města tak vám majitelé zvedají nájemné, protože to moc

dobře vědí, že cikáni mají problém najít jiné bydlení, tak raději zaplatí vysoký nájem než aby se museli stěhovat a hledat někde něco nového. Ted' sem taky přijíždí hodně cikánů ze Slovenska ke svým příbuzným, pak jich je v baráku plno, fetují tam a dělají bordel. A pak všichni hází cikány do jednoho pytle. Ti noví, ti to tady kazí. Taky najít práci je těžký, když někde voláte tak vám řeknou, jo přijďte, máme to volný, a když se tam ukážete tak řeknou, ted' zrovna se to obsadilo. Přála bych tomu člověku co je rasista být jeden den Rom aby viděl jaké to je.“

Tyto tři romské ženy žijí na Plzeňské ulici se svými rodinami celý život. Z jejich rozhovoru bylo jasné, že problematika bydlení se jich velmi dotýká a je to v lokalitě Plzeňské ulice jeden z velkých problémů, se kterým se potýká většina zdejších romských obyvatel. Tyto ženy se samy považují za místní a cítí se zde být doma. Velký problém také vidí v neustálém příchodu Romů, z jiných měst nebo ze Slovenska. Jedna z těchto maminek mi dokonce uvedla, že má dojem, že bílí tady byty pronajímají cikánům ze Slovenska schválně, aby pak mohli říkat, že se tu cikáni neumí chovat a dělají tady bordel a že se musí všichni vystěhovat. Nevím, zda k této teorii měla tato žena nějaké konkrétní opodstatnění, ale možná, že nemusí být tak moc vzdálená pravdě a může být zcela nereálnou.

DISKUZE

Pražská čtvrť Smíchov v posledních letech prochází velkou proměnou, tato proměna se začíná také projevovat v Plzeňské ulici a její bezprostřední blízkosti. A to hlavně v oblasti velkého stavebního rozvoje. V této městské části se staví především administrativní budovy a nové bytové komplexy. V těchto budovách nebudou, v převážné míře, pracovat nynější obyvatelé této čtvrti a v luxusních apartmánech v Holečkově a Grafické ulici, která se nachází v blízkosti ulice Plzeňské, jistě nebudou žít romské rodiny, které musely kvůli těmto stavbám opustit své domovy.

Jeden z hlavních prvků gentrifikace je podle Sýkory (1993) proces změny sociálního prostředí, k němuž dochází vytlačováním původního chudšího obyvatelstva nově příchozími lépe situovanými gentrifiery (Sýkora 1993, s. 101). Nezodpovězenou otázkou ale zůstává, kam tito původní obyvatelé odcházejí. A v jakých podmínkách budou žít. Gentrifikace se tak může stát příběhem s hezkým začátkem ale velice smutným koncem. Obyvatelé gentrifikovaných čtvrtí jistě mají s počátku tohoto procesu dobrý pocit, že se jejich čtvrť začíná probouzet a vzkvétá, ale může se také v brzké době stát, že i oni budou nuceni svou čtvrť opustit. Romské rodiny jsou negativními důsledky tohoto procesu postiženy asi nejvíce. Pro romskou rodinu je velice obtížné získat pronájem bytu, a většina romských rodin na hypotéku nedosáhne. Tyto rodiny se tak dostávají do tíživé situace, která se stává začarovaným kruhem. Romské rodiny se v rámci své solidarity sestěhovávají. Tento proces tak může dále vést ke vzniku prostorových segregací a vyloučených lokalit.

Dalším závažným problémem v této lokalitě je užívání drog. Tato problematika s gentrifikací přímo nesouvisí, ale přináší zdejšími obyvatelům problémy, které jsou s tímto jevem spojené.

ZÁVĚR

Lokalita Plzeňské ulice je malou etnickou enklávou na pražském Smíchově. Romské rodiny zde žijí už po několik generací a v současné době se dostávají do tíživé situace, kterou proces gentrifikace s sebou přináší. Gentrifikace ovlivňuje jejich životy a to hlavně v oblasti bydlení. Mnoho zdejších rodin již bylo nuceno své domovy opustit. A ti kteří zde stále setrvávají, mají obavy ze ztráty svých domovů.

Zdejší obyvatelé by se dali rozdělit do dvou skupin. Na skupinu starousedlíků, to jsou ti obyvatelé, kteří žijí v této čtvrti již po několik generací, cítí se zde být doma a také okolí je vnímá jako bezproblémovou součást zdejší komunity.

Druhou skupinu tvoří nově příchozí Romové, převážně ze Slovenska. Ti vytvářejí napětí mezi obyvateli Plzeňské ulice a to nejen mezi bílými obyvateli, ale kupodivu také mezi místními Romy, kteří považují tyto nově příchozí za příčinu zdejších konfliktů. Jedná se většinou o problémové, nezaměstnané, drogově závislé jedince. Toto poškozuje celou místní romskou komunitu, která je poté celkově negativně vnímána. Tato situace nahrává snahám developerských společností romskou komunitu v dané lokalitě zcela eliminovat.

Zdroje:

ACTON, T., GALLANT, D., VONDRÁČEK, P. Romové. Vyd. 1. Praha: Svojtka, Ohrožené kultury, 2000, ISBN 80-723-7249-1.

BARŠOVÁ, Andrea. Problémy bydlení etnických menšin a trendy k rezidenční segregaci v České republice. In: Romové ve městě, Sešity pro sociální politiku, Socioklub Praha 2002, ISBN 80-8648-01-7.

DAVIDOVÁ, Eva. Mezigenerační změna: ke ztrátě dvou generací romů v uplynulém půlstoletí (v důsledku poválečné migrace a asimilacčních tlaků v 50.-80. letech 20. století) In: Jakoubek, M, Budilová, L., Cikánské skupiny a jejich sociální organizace, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009, ISBN: 978-80-77325-178-9.

DAVIDOVÁ, Eva. Osudy a cesty Romů v letech 1945-1989. In: Romové - O Roma (Tradice a současnost; Angodes the akának). Brno, SVAN, Moravské zemské muzeum a Muzeum romské kultury, 1999.

HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Několik poznámek k hodnotám Romů. In: Romové v české republice, Sešity pro sociální politiku, Socioklub 1999, ISBN 80-902260-7-8.

HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Můžeme se domluvit. 4. nezměn. Vyd., Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, ISBN 80-244-0496-6.

JAKOUBEK, Marek. Romové - konec (ne)jednoho mýtu: tractatus culturo(mo)logicus. Vyd. 1. BMSS-Start, Sešity pro sociální politiku (Socioklub), 2004, ISBN 80-861-4021-0.

JAKOUBEK, Marek. BUDILOVÁ Lenka. Cikánská rodina a příbuzenství. Fakulta filozofická, Západočeské univerzity v Plzni, 2007, ISBN: 978-80-87025-11-6.

JUNGMAN, Jan. Smíchov – město za újezdskou branou, Muzeum hlavního města Prahy, 2007, ISBN 978-80-85394-62-7.

KALEJA, Martin, KNEJP, Jan. Mluvme o Romech - Aven vakeras pal o Roma, Ostravská univerzita v Ostravě, 2009, ISBN 978-80-7368-708-3.

KOVAŘÍK, J., VANČÁKOVÁ, M. a kol. Romské děti žijící mimo vlastní rodinu. Středisko náhradní rodinné péče, Praha 2007.

KUSIN, Vasil., ODLEROVÁ, Eva. Etické priority osobnosti učiteľa žiakov zo sociálne znevýhodněného prostredia. In: Interkulturalita a rómska národnostná menšina v sociálnych a pedagogických súvislostiach. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 25-26.9.2007 v Spišskej Novej Vsi. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva, Ústav romologických študií, 2008.

MORKUSOVÁ, Andrea. Vývoj Smíchova (od viničních usedlostí k městskému centru). Praha: Klub přátel starého Smíchova, 2007.

NAVRÁTIL, Pavel a kol. Romové v české společnosti, Portál, Praha 2003, ISBN 80-7178-741-8.

PEKÁREK, P. a kol. Romové - reflexe problému: Soubor textů k romské problematice. 1.vyd. Praha: Sofis, 1997, ISBN 80-902439-0-8.

RUTH, František. Kronika královské Prahy a obcí sousedních díl III, 1903.

ŘÍČAN, Pavel. S Romy žít budeme-jde o to jak. 2. vyd. Praha: Portál, 2000, ISBN_80-7178-410-9

SLATER, Tom. The eviction of critical perspectives from gentrification research. International journal of Urban and Regional Research, 30, č. 4, 2006.

SMITH, Neil. Toward a Theory of Gentrification A Back to the City Movement by Capital, not People, Journal of the American Planning Association, Informa UK Limited, 1979.

SÝKORA, Luděk. Gentrifikace: mění se tvář vnitřních měst. In: Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. PřF UK v Praze, Praha 1993.

VEVERKA, Přemysl a kol. Slavné stavby Prahy 5, Městská část Praha 5, 2005, ISBN 80-903661-3-9.

Internetové zdroje:

Ihned.cz [online]. [cit.2020-07-04]. Dostupné z: <https://vikend.ihned.cz/c1-66333070-plzenska-se-malem-stala-prvni-prazskou-vyloucenou-lokalitou-druha-nejdelsi-ulice-ceske-metropole-je-pro-mnohe-stale-nepratelska-jini-tu-ale-hledaji>

KUČERA, Petr. In: youtube, Smíchov: Od nádraží k nové čtvrti [online]. 5.12.2017 [cit.2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=dLfJlqih8c&t=1971s>

NAKLÁDAL, Jakub. In: pamet-mesta.cz, Mezi kanceláři a záplavou dopravy [online]. [cit.2020-07-04]. Dostupné z: <https://pamet-mesta.cz/smichov/>

NEUGRAF.cz [online].[cit.2020-07-04]. Dostupné z: <https://www.neugraf.cz/>

Parlamentní listy.cz [online].[cit.2020-07-04]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Romove-pry-utikaji-z-Prahy-373585>

CHODĚJOVSKÁ, Eva a kol. In: Zkrácená verze úvodní studie otištěné v Historickém atlase měst ČR – sv. 24: Praha-Smíchov, Praha 2013., Historický ústav AV ČR v.v.i. 2019 [online]. [cit.2020-07-04]. Dostupné z: <http://towns.hiu.cas.cz/smichov.php>

TEMELOVÁ, Jana, NOVÁK Jakub. Z průmyslové čtvrti na moderní městské centrum. Proměny ve fyzickém a funkčním prostředí centrálního Smíchova, 2007 [online]. [cit.2020-07-04]. Dostupné z: <http://towns.hiu.cas.cz/smichov.php>

Seznam obrázků:

Obr. 1: Plzeňská ulice, Praha, Barbora Kolomazníková

Obr. 2: Plzeňská ulice, Praha, Barbora Kolomazníková

Obr. 3: Plzeňská ulice, Praha, Barbora Kolomazníková

Obr. 4: Plzeňská ulice, Praha, Barbora Kolomazníková

Obr. 5: Křižovatka za OC Anděl, Praha, Barbora Kolomazníková

Obr. 6: Křižovatka za OC Anděl, Praha, Barbora Kolomazníková

Obr. 7: Plzeňská ulice, Praha, Barbora Kolomazníková

Obr. 8: Plzeňská ulice, Praha, Barbora Kolomazníková

Obr. 9: Plzeňská ulice, Praha, Barbora Kolomazníková

Obr. 10: Plzeňská ulice, Praha, Barbora Kolomazníková

RESUME:

Main goal of the bachelor thesis is to assess lives of Gypsy families from Prague district Smíchov, specifically at Plzeňská street, in relation to gentrification phenomenon. Gypsies have lived here for several generations and currently are in a difficult situation, with gentrification having a negative effect, especially in the area of housing. Many local families have already been forced to flee their homes.

The locals could be divided into two groups. The first group consists of natives, residents who have lived in this district for several generations. The non-Gypsy residents perceive them as a problem-free part of the local community.

The second group includes newly arrived Gypsies, mostly from Slovakia. These are mostly problematic, un-employed, drug addicted and creating conflicts and tensions between all the inhabitants of this locality. The consequence of this behavior is a negative view of the society on the entire local Gypsy community.

This situation helps developer companies to vacate Gypsy families from the given locality.